

DALJSKA KULTURA, regionalna grupa kulture žarnih polja rasprostranjena u Baranji, I Slavoniji i Z Srijemu (Batina, Dalj, Vukovar, Šarengrad) koja svojim kontinuitetom od ← X. do ← III. st. prelazi okvire kasnoga bronzanoga doba. Krajem ← VIII. st. prodor novih elemenata s istoka (trako-kimerijski tip konjske opreme, keramika Basarabi stila), iz JI alpskoga prostora, te s Balkana dovodi do transformacije bronzanodobne razvojne faze u fazu s obilježjima željeznodobne tj. halštatske kulture. Tradicija kulture žarnih polja očuvala se u paljevinskom načinu pokapanja, u oblicima trbušastih keramičkih žara i vrčeva cilindrična vrata i razgrnuta oboda ukrašenih kanelurama, te u zdjelama uvučena kanelirana oboda. U mlađoj fazi običaje željeznoga doba odražavaju pojedinačni skeletni ukopi, keramičke posude tipa askosa s ručkom u obliku rogate životinje, posude s dvjema visokim ručkama (tzv. kantaros), te brončani, zlatni i srebrni nakit sa stilskim obilježjima balkanske ilir. i grč. kulture. Toj grupi vjerojatno pripada i skupni zlatni nalaz iz Dalja u kojemu se ističe brončana pločica obložena zlatnim limom u obliku neke grabežljive četveroonožne životinje (vuk?) s obilježjem stepsko-kavkaskoga dekorativnoga stila.

LIT.: V. Hoffiller, *Corpus vasorum antiquorum* II, Paris 1938. — Z. i K. Vinski, O utjecajima istočno-alpske halštatske kulture i balkanske ilirske kulture na slavonsko-srijemsko Podunavlje, Arheološki radovi i rasprave, II, Zagreb 1962. — K. Vinski, Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj, Zadar 1973. — Ista, Kultura polja sa žarama sa svojim grupama, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, IV, Sarajevo 1983. — R. Vasić, Daljska grupa, ibid., V, Sarajevo 1987. T. T. G.

DAMJAN IVANOV, slikar u Dubrovniku (XV. st.). Spominje se u dubrovačkim i kotorskim dokumentima između 1449. i 1458. Kao mlad slikar bio je pomoćnik u slikarskim radionicama (Ivana Ognjanovića, 1449); poslije 1452. vjerojatno je neko vrijeme imao svoju slikarsku radionicu.

DAMJANOV, Jadranka, povjesničarka umjetnosti (Subotica, 5. I. 1934). Diplomirala je u Zagrebu 1958, doktorirala 1963 (*Problemi naivnog u suvremenoj umjetnosti*). Predavala je na gimnaziji 1958–69, od 1979. docent na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, gdje je od 1965. predavač metodike povijesti umjetnosti. Bavi se problemima lik. pedagogije, interpretacijom djela lik. umjetnosti i određivanjem stručne terminologije. Autor je *Osnovnog nastavnog plana i programa likovnih umjetnosti za srednjoškolsko obrazovanje u SR Hrvatskoj* (Zagreb 1974) te više udžbenika za srednje škole.

BIBL.: *Likovne umjetnosti* (školski leksikon; s M. Prelogom i R. Ivančevićem), Zagreb 1963; *Umjetnost*, Školski leksikon, Zagreb 1966; *Funkcija umjetnosti u odgoju i obrazovanju*, Naše teme, 1968, 8; *Prvi kontakt s likovnim djelom*, Umjetnost i dijete, 1969, 1–3; *Metodički priručnik za likovnu umjetnost*, Zagreb 1969; *Likovna umjetnost, uvod*, Zagreb 1971; *Likovna umjetnost, povijesni pregled i moderna umjetnost*, Zagreb 1972; *Vizualni jezik i likovna umjetnost*, ČIP, 1978, 304–305; *Jezik i umjetnost*, Pitanja, 1980, 1–2; *Vizualni jezik i likovna umjetnost*, Zagreb 1991. Z. Poz.

DAMJAN TRGOVAC (Damianus Mercarius), trgovac u Zadru (XIV. st.). Prema popisu njegovih dobara što su ga 1389. sastavili izvršitelji njegove oporuke, u ostavštini je nađeno i 14 knjiga (od toga su četiri bile na hrv. jeziku). Većina tih knjiga pokojniku su bile dane kao zalog (pignorate). Izvorni tekst oporuke dosad je bio pogrešno tumačen pa je trgovac Damjan krivo bio smatran iluminatorom knjiga.

LIT.: K. Jireček, Eine slavische Alexandergeschichte in Zara 1389, Archiv für slavische Philologie, 1903, 25, str. 157–158. Š. Ju.

DANČ-ROTH, Marika, tapiseristica i kostimografkinja (Lendava, 17. III. 1950). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu, 1980 (N. Reiser). Od 1973. bavi se kostimografijom; kreira kostime za kazalište (Split, Osijek, Ljubljana, Pula), film i televiziju. Svoje tapiserije sama tka u različitim materijalima, radi skulpturalne tapiserije u tehnici macraméa (*Korijenje*, 1977). U novijim radovima kombinira crtež i tapiseriju zaokupljena temom korijena (*Krvavi korijeni*, 1992; *Crtež-Preplet niti*, 1992). Samostalno izlagala u Zagrebu (1975, 1983, 1992), Ljubljani (1982, 1991), Murskoj Soboti (1978), Münchenu (1985).

LIT.: A. Bassin, Marika Danč (katalog), Murska Sobota 1978. — Z. Maković i M. Baričević, Marika Danč-Roth (katalog), Zagreb 1983. — M. Baričević, Marika Danč-Roth (katalog), Zagreb 1992. Ma. B.

DANČUO, Nenad, slikar i kipar (Zagreb, 1. I. 1954). Diplomirao slikarstvo i kiparstvo na Akademiji u Zagrebu 1977. Tijekom studija objavljuje karikature u dnevnome tisku; izlaže od 1976, samostalno od 1978. Njegov umjetnički rad blizak je konceptualizmu. Objekti i instalacije što ih realizira nakon 1980. prožeti su ironijom; od 1984. proširuje svoj rad na

različite lik. discipline i izvodi multimedijalne akcije. Uočljiva heterogenost njegova opusa često se povezuje s postmodernizmom.

LIT.: A. Maračić, Nenad Dančuo — ratne slike (katalog), Zagreb, 1993. Ž. Kć.

D'ANDREA, Domenico, kazališni slikar (Split, 19. III. 1836 — Beograd, 18. II. 1928); podrijetlom iz Milana. Završio je Crtačku školu u Trstu 1855. God 1873–80. radi u Zemaljskom kazalištu u Zagrebu; opremio desetak drama i opera (V. Hugo, *Lukrecija Borgija*, 1873; I. Zajc, *Nikola Šubić Zrinski*, 1876; M. Begović, *Stjepan, posljednji kralj bosanski*, 1877; G. Mayerbeer, *Afrikanka*, 1879; J. E. Tomić, *Barun Franjo Trenk*, 1880). O njegovim scenskim ostvarenjima pisao je A. Šenoa u »Vijencu« (1876, 1877, 1879). Vjerojatno je autor najstarijih sačuvanih scenografskih skica zagrebačkoga kazališta (Zavod za književnost i teatrologiju, Zagreb).

LIT.: S. Baušić, Scenografija i kostimografija u HNK, Hrvatsko narodno kazalište 1894–1969, Zagreb 1969, str. 605. — Repertoar hrvatskih kazališta: 1840–1860–1980, I–II, Zagreb 1990. Z. Ša.

DANIELLI TOMMASONI, Antun, sakupljač umjetnina (Zadar, XVIII. st.). Studirao je i doktorirao filozofiju i medicinu u Italiji, potom je bio liječnik u Zadru. U drugoj pol. XVIII. st. skupio je vrijednu zbirku ant. skulpture (veliki kipovi i poprsja, više od sto manjih poprsja), najviše iz okolice Zadra, poglavito Nina. Skupljao je i slike čuvenih slikara, rim. medalje, etrušćanske vaze, oružje, grč. i rim. natpise, knjige; 1770. uredio je u svojoj kući muzej. Njegovu su zbirku vidjeli i o njoj pisali putopisci A. Fortis, Lavalley, G. Concina i dr. Nasljednik zbirke obitelj Pellegrini Danielli prodala je zbirku u Udine, odakle je 1901. rasprodana po Europi (Kopenhagen, Beč i dr.); dio zbirke čuva se u Arheološkom muzeju u Zadru.

LIT.: Š. Ljubić, Naš nemar u sačuvanju starih spomenika, VjHAD, 1881. — V. Han, Razvoj zbirki i muzeja od XIII. do XIX. vijeka na teritoriju Jugoslavije, Tkalčićev zbornik, II, 1958, str. 304, 312. — D. Božić-Bužančić, Počeci zaštite spomenika i sabiranje umjetnina u Dalmaciji, Prilozi—Dalmacija, 1970, str. 152. — M. Kolega, Rimska portretna plastika iz zbirke Danielli u Arheološkom muzeju u Zadru, Diadora, 1989. V. Fo.

DANILO, selo I od Šibenika, s nizom arheol. spomenika i nalazišta. Usred danilskog polja, na položaju *Bitinj*, otkriveni su ostaci naselja iz mlađega kamenog doba, zemunice, keramika i dr. Na brežuljku *Gradina* su ostaci dalmatskoga gradinskog naselja iz željeznog i rim. doba, ilirski Rider. Osim zemljanih posuda i drugih predmeta nađene su 32 suhozidne pravokutne kuće, dijelom usječene u stijenu. U rim. doba naselje nastavlja život (*municipium Rider*), a podno njega se razvilo novo naselje, od kojega je otkriveno niz građevina i grobova. Najvažnija građevina je veliki

DANILO, riton. Zadar, Arheološki muzej

stambeni sklop s otvorenim prostorom u središtu i termama na čijem prostoru je podignuta starokršćanska crkva. Posebno su važni nalazi rim. natpisa na kojima se ističu domaća ilir. osobna imena. Izuzetno je važna ara na kojoj se spominje Kvint Rutilije Prokul *princeps municipi Riditarum*. U zaseoku *Biranj* nađeni su ostaci građevina, natpisi i grobovi iz rim. doba, te reljef Dijane, Merkura i Pana. Uz crkvu Sv. Petra otkriveni su temelji starije građevine, ulomci crkv. namještaja urešeni pletrom i ranosrednjovj. natpisi. Oko crkve nalazi se više stećaka.

LIT.: M. Suić, Antički grad na istočnom Jadranu, Zagreb 1976. — D. Rendić-Miočević, Riditina (razni članci), u knjizi: Iliri i antički svijet, Split 1989. R.

DANILSKA KULTURA, kulturna skupina mlađega kamenog doba (neolitik) na I jadranskom primorju, nazvana po selu Danilu, u kojem je otkriveno prvo naselje te kulture. Rasprostirala se od Soče do srednje Albanije i od obale do dinarskih planina u zaleđu. Elementi danilske kulture susreću se u sr. Bosni (kakanjska i butmirska kultura), Kosovu i JZ Makedoniji. Dosad je poznato 38 nalazišta danilske kulture: 24 u pećinama i 14 na otvorenom prostoru. Najvažnija su: *Danilo*, *Smilčić I* od Zadra i *Bribir*. Naselja su kružnog ili polukružnog oblika, a kuće su ukopane kružne kolibe (*Danilo*), nadzemne kružne (*Smilčić*) i četvrtaste (*Bribir*), građene od drvenih oblica ispletenih granjem, a katkad u suhozidu (Pokrovnik kraj Drniša). Od pokretnih predmeta brojni su proizvodi od pečene zemlje, potom od kamena, kostiju i školjaka (alati, oružje i nakit). Lončarstvo obiluje najraznovrsnijim i najdekorativnijim proizvodima te se ubraja u najbogatije keramičke skupine. Dijeli se u pet osnovnih vrsta: gruba keramika urešena urezivanjem; dobro obrađena, urešena raznim tehnikama, pretežno udublivanjem; fina slikana; u manjoj količini gruba slikana i keramika tipa Malo Korenovo, urešena urezivanjem, a uvezena iz S Hrvatske. Najčešće je grubo posuđe, zatim dobro obrađeno posuđe, među kojim se ističu posude na četiri noge s kosim drškom i velikom okomitom prstenastom ručicom, i zvonoliki ili ljevčasti likovi. Fina slikana keramika, iako u manjim količinama, izrazita je pojava u danilskoj kulturi. Isto je tako važna i plastika (nađena u *Smilčiću*, *Danilu*, *Bribiru* i *Pokrovniku*) koja se dijeli na četiri osnovna tipa: ljudski stilizirani zvonoliki likovi, realistički likovi, plastične noge i životinjski likovi, osim posuda na četiri noge i životinjskih glava na posudama, koje ne predstavljaju punu plastiku. Najčešći su zvonoliki likovi, posude na četiri noge i životinjske glave. D. k. razvila se pretežno na osnovama domaće kulture starijeg neolitika, u drugoj pol. ← V. i prvoj pol. ← IV. tisućljeća.

LIT.: J. Korošec, Nova neolitska kulturna grupa na području Dalmacije, VjAHD, 1952. — Isti, Ceramica dipinta della costa dalmata, Bull. pal. It. (Roma), 1956, 65. — Isti, Neolitska naseobina u Danilu Bitinju, Zagreb 1958—59. — Š. Batović, Neolitsko naselje u Smilčiću, Diadora, 1960. — A. Benac, Tragovi kulturnog sahranjivanja u neolitu jadranske oblasti, ibid., 1962. — G. Novak, Markova spilja na otoku Hvaru, Arheološki radovi i rasprave, II, Zagreb 1962. — Š. Batović, Neolitsko nalazište u Smilčiću, Diadora, 1962. — J. Korošec, Danilo in danilska kultura, Ljubljana 1964. — A. Benac, Studije o kamenom i bakarnom dobu u sjeverozapadnom Balkanu, Sarajevo 1964. — J. Korošec, Zanimivi kulturni predmeti u neolitiku jadranskoga kulturnega kroga, Zgodovinski časopis (Ljubljana), 1965—66, 19 i 20. — Š. Batović, Problem kulta phallosa u danilskoj kulturi, Diadora, 1968. — Isti, Jadranska zona, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, II, Sarajevo 1979. Š. Ba.

DANKH, Vinko, zidar i graditelj (Mađarska, oko 1783 — Varaždin, 5. V. 1837). God. 1821. gradi predionicu svile u Varaždinu a 1822. izrađuje plan za zgradu oružane u Koprivnici. Radio na zgradi varaždinske Tridesetnice, na župnom dvoru u Žabniku i u Nagykanizsi.

LIT.: I. Lentić-Kugli, Varaždinski graditelji i zidari od 1700. do 1850. godine, Zagreb 1981.

D'ANNA, Baldassare, mlet. slikar flamanskoga podrijetla (Venecija?, oko 1560 — nakon 1640); član slikarske bratovštine u tomu gradu 1598 — 1639. Sljedbenik L. Corone, u svojim djelima banalnih kompozicija, naglašena realizma i reducirana kolorita pokazuje odlike kasno-manirističke kulture oko Palme ml. Osim u Venetu slikao je i za Brno. Brojne oltarne slike naslikao je za crkve u Istri, Kvarneru i Dalmaciji. U Istri se njegove slike nalaze u Oprtlju i Humu. U Martinšćici (Cres) sliku je i datirao (1636), a pripisuju mu se i oltarne slike u Osoru, Rabu i Nerezinama. Na Hvaru su njegove četiri slike (Sv. Nedjelja, Vrbanj i Stari Grad) a dvije u Pagu. U Trogiru se oltarna slika Svih svetih nalazi u istoimenoj crkvi. Potpisao je i slike u župnoj crkvi u Gornjem Humcu (Brač) i dominikanskoj crkvi u Korčuli. Jedna se njegova slika s prikazom Posljednjega suda nalazi u franjevačkomu samostanu u Kreševu.

LIT.: K. Prijatelj, Slike Baldassare d'Anna u Dalmaciji, Prilozi povijesti otoka Hvara, 1969, 3. — G. Gamulin, Pabirci za maniriste, Peristil, 1977, 20. — Isti, Prijedlozi za slikarstvo renesanse i

DARDA, dvorac

manirizma u Veneciji, Radovi IPU, 1986, 10. — Z. Demori-Staničić, Još jedno djelo Baldassarea d'Anna u Dalmaciji, Prilozi — Dalmacija, 1980. — R. Pallucchini, La pittura veneziana del Seicento, I—II, Milano 1981. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. R. To.

DAORSI → ILIRI

DARDA, selo u Baranji, nedaleko od Osijeka. U ant. doba vodila je iz Osijeka prema Bilju i Dardi rim. cesta. God. 1566. sagradili su Turci čuveni Sulejmanov most, zapravo cestu na stupovima, koja je vodila od Osijeka preko Drave do Darde (oko 8 km) čiji ostaci nisu sačuvani. Osim klasicističkog dvorca Esterházy u Dardi su dvije barokne crkve: kat. župna crkva Sv. Ivana Krstitelja s poč. XVIII. st. i pravosl. crkva Sv. Mihajla iz 1777, pretežno s klasicističkim crkv. namještajem. — Selo i spomenici teško su oštećeni u agresiji na Hrvatsku 1991.

LIT.: D. Pinterović, Prilog topografiji Murse, Osječki zbornik, 1956. — I. Mažuranić, Turski Osijek, ibid., 1960. — D. Mladinov i Š. Habunek-Moravac, Tri baranjska dvorca, Vijesti MK, 1964, 5. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. Bo. Pr.

DARUVAR, grad u Z Slavoniji; nastavan od prapov. doba. Taj su kraj držali Jasi, panonsko pleme, kojima su Rimljani zavladaali god. 12. U rim. doba kupališno mjesto *Aquae Balissae*, od kojega je nađeno više spomenika: tri zidane grobnice s mozaikom, ostaci zidova i šanaca, carski novac do Konstantina (kovan većinom u Sisciji), natpisi koji spominju mjesto kao *municipium Iasorum*, ulomci brončanoga carskoga spomenika, zavjetni žrtvenici Jupiteru Dolihenskom, čuvena staklena čaša »vas diatretum daruvarense« (sada u Beču), nadgrobna ploča s dva lika, sarkofazi i više različitih natpisa. U sr. vijeku tu postoje Héviz (tj. Toplica), Četvrtkovac i Podborje s benediktinskom opatijom (*Helena de Podborje*); još 1777. spominju se zidne slike u velikim ruševinama opatije, koja je stradala od Turaka. — Današnji D. nastao je na posjedu grofa Antuna Jankovića 1760—77. Jednokatni barokni dvorac s rizalitom na pročelju i mansardnim krovom dao je podignuti A. Janković 1771—77. Kraj dvora ostaci nekad krasnoga parka. Janković su dali izgraditi kupališne zgrade: Antunovu kupku gradili su mak. majstori na rim. temeljima, a 1810—18. nastala je Ivanova kupka. Župna crkva Sv. Trojstva iz 1764. barokna je središnja građevina s tri ulaza te dva tornja po strani. Naknadno su dograđeni apsida i masivan zvonik. Pravosl. crkva je iz XVIII. st. U parku uz kupalište fontana s brončanim ženskim likom, rad A. Augustinčića (1927).

LIT.: Daruvar, Zagreb 1975. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. A. Ht.

DAUBACHY-DOLJSKA BRILIĆ, Franjica, slikarica (Zagreb, 10. III. 1830 — Slavonski Brod, 10. I. 1883). Učila kod slikara T. Heinricha, D. Starka i I. Zaschea. Po djelima W. Turnera i J. Constablea radi nekoliko pejzaža u akvarelu. Neke je crteže umnožila u litografiji (*Zagreb sa sjevera*, 1859). Slikala portrete (*Sestra Jozefina Jelačić-Bužimska*) i pejzaže (*Motiv iz Zagorja*, 1858; *Stari grad Sisak*, 1872). Veći dio njezinih radova nalazi se u ostavštini obitelji Brlić u Slavonskomu Brodu.

LIT.: I. Brlić-Mažuranić, Iz arhiva obitelji Brlić u Brodu na Savi, Zagreb 1934. — M. Peić, Zbirka Brlić-Mažuranić u Slavonskom Brodu, Bulletin JAZU, 1958, 2. — A. Simić-Bulat, Fani Daubachi (katalog), Zagreb 1975. Z. Mak.

DEANOVIĆ, Ana, povjesničarka umjetnosti i konzervatorica (Zagreb, 11. IX. 1919 — Ljubljana, 9. X. 1989). Diplomirala 1942. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu gdje je i doktorirala 1957 (*Kapela biskupa Stjepana*